

GRŴP DYDDIO HEN DAI CYMREIG

www.datingoldwelshhouses.co.uk

DATING OLD WELSH HOUSES GROUP

CYLCHLYTHYR 7 - Rhagfyr 2013

Rhif Elusan Gofrestredig 1131782 Registered Charity No.

NEWSLETTER 7 - December 2013

DIOLCH YN FAWR i Gangen Meirionnydd
am eu cyfraniadau i'r rhifyn hwn.

MANY THANKS to the Merioneth Branch
for their contributions to this edition.

Y NEWYDDION DIWEDDARAF: GRANTIAU NEWYDD

Drwy gyswllt lleol rydym wedi gallu cael grant o £10,000 o'r UDA am fwy o "dendro" a gwaith arall. Rydym yn gwneud cais am grantiau eraill a dyfarnwyd £999 inni gan Gronfa CAE Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri, ac yr ydym yn ddiolchgar iawn amdano. Mae ceisiadau am £10,000 pellach ar y gweill. Bydd hyn ar gyfer "YMCHWIL TARGED 2014" er mwyn ateb cwestiynau sy'n codi o ganlyniadau'r prosiectau cynharach mewn perthynas â datblygiadau yn y mathau o dai a'r defnydd o nodweddion pensaernïol dros gyfnod o amser a ledled Gogledd Cymru. Bydd hyn yn golygu ymchwil newydd i hanesion tai! Mae Richard Suggett yn gweithio gyda'r Grŵp i nodi adeiladau allweddol. Anfonwch unrhyw awgrymiadau atom gyda'ch rhesymau os gwelwch yn dda.

LATEST NEWS – NEW GRANTS!

Through a local contact we have been able to obtain a £10,000 grant from the USA for more "dendro" & other work. We are applying for other grants & have been granted £999 by the SNPA CAE Fund, for which we are very grateful. Applications for a further £10,000 are in the pipeline. This will be for "2014 TARGETED RESEARCH" to answer questions arising from the earlier projects' results regarding developments in house types and use of architectural features over time and across North Wales. It will involve new house history research! Richard Suggett is working with the Group to identify key buildings. **Please send us any suggestions with your reasons.**

Arddangosfa Grŵp yn Egryn / Group Display

Neuadd ganoloesol Maenan medieval hall
+ gwaith plastr o 1582 plasterwork

CALENDRAU 2014

Dosbarthwyd 30 o galendrau i bob cangen i'w gwerthu am £6. Y nod yw estyn allan, hyrwyddo a chodi arian. Anfonir copïau am ddim i'r rhai hynny sydd wedi rhoi cymorth grant i waith blaenorol fel arwydd o'n gwerthfawrogiad ac i'w hatgoffa am ein gweithgareddau. Bydd hanner yr arian a gesglir gan y canghennau'n cael ei gadw gan bob cangen i'w ychwanegu at eu cronfa er mwyn talu costau lleol.

2014 CALENDARS

30 calendars have been distributed to each branch for sale @ £6. The aims are outreach, promotion & fund raising. Free copies will be sent to those who have grant-aided previous work as a token of our appreciation & a reminder of our activities. Half of the money raised by branch sales will be kept by each branch to add to their kitty for local expenses.

CYFARFODYDD HYDREF 2013

Cyfarfu'r pedair cangen bob mis i ymweld â hen dai, cynnal darlithoedd a pharhau â'r ymchwil. Mae aelodau bellach yn bwcio ar gyfer digwyddiadau mewn canghennau eraill ac yn eu mynychu. Bu'r digwyddiadau Grŵp yn Egryn a Neuadd Maenan yn llwyddiannus iawn ond bu'n rhaid canslo digwyddiad Tachwedd oherwydd diffyg cefnogaeth.

AUTUMN MEETINGS 2013

The four branches met monthly to visit old houses, hold lectures & continue researching. Members are now booking for & attending events in other branches. The Group events to Egryn & Maenan Hall went very well, but the November event was cancelled due to a lack of bookings.

CYFARFODYDD GRŴP Y GWANWYN 2014

COFIWCH FWCIO'N FUAN gyda Wally ar gyfer digwyddiadau'r Grŵp, a gyda'r cynrychiolwyr i ymweld â canghennau eraill. Cewch y **manylion llawn pan wneuch chi fwcio**. Mae pob ymweliad drwy garedigrwydd y perchnogion. Mae pob digwyddiad yn costio £4 yr un, yn daladwy ar y diwrnod.

GROUP SPRING MEETINGS 2014

REMEMBER to BOOK EARLY with Wally for Group events, & with Reps to visit other branches.

Full details will be given when you have booked All visits are by the kind agreement of the owners. Each event costs £4 per head payable on the day.

Book with wallybarr@yahoo.co.uk / 01745 888622

Bwciwch gyda wallybarr@yahoo.co.uk / 01745 888622

Dydd Mercher **Ionawr 22**: Ymweliad prynhawn â Thy Gwyn, Y Bermo. Tŷ tŵr posibl o'r 15-16 ganrif.

Dydd Sadwrn **Chwefror 22**: Ymweliad prynhawn â Hengoed, Bontuchel, Rhuthun. Tŷ neuadd nenfforch o ganol y 15fed ganrif.

Dydd Mawrth **Mawrth 4**: Ymweliad prynhawn ag 11, Stryd y Castell, Conwy. Tŷ neuadd trefol o ganol y 15fed ganrif. [Mwyafrif o12](#).

YCHWANEGOL: "From Criccieth Castle to Penarth Fawr, the architecture of late Medieval Wales" gan Richard Suggett, RCAHMW, am 7.30 p.m. nos Fercher, Chwefror 12, yn Ffestri Capel y Traeth, Criccieth. Tâl bychan. Bwciwch gyda Peter Masters: 01758 750322 / datinggoldwelshhouses@gmail.com

CYFARFODYDD GWANWYN Y CANGHENNAU

Fel arfer, cesglir £2 mewn cyfarfodydd ar gyfer cronfa'r canghennau.

Cangen Môn / Sir Gaernarfon

Cynrychiolydd: Peter Masters 01758 750322

datinggoldwelshhouses@gmail.com

Gwener Ion 17: 2.00 p.m. yn Archifdy Gwynedd, Caernarfon. "Help with Researching Houses & Families" gyda J Dilwyn Williams.

Gwener Chwef 14: 2.00 p.m. Ymweld â Phlas Tirion, Llanrug.

Mercher Mawrth 5: 2.00 p.m. Taith gerdded dywysedig ym Miwmares, gan gynnwys ymweld â thai, dan arweiniad David Longley.

Cangen Conwy

Cynrychiolydd: tonyscharer@gmail.com / 01690 760504

Gwener Ion 24: 9.30a.m. yn Archifdy Llandudno. Taith dywysedig, adroddiad cynnydd, cynllunio ac ymchwil.

Llun Chwef 17: 10.00 a.m. yn y Tŷ Hyll ar yr A5. Taith, adroddiad cynnydd, cynllunio ac ymchwil.

Iau Mawrth 6. 1.30 p.m. yng nghaffi'r Conwy Fall Ymweld â Fedw Deg, Penmachno a chyfarfod ar gyfer adroddiad cynnydd a chynllunio.

Cangen Sir Ddinbych

Cynrychiolydd: Janice jadale22@hotmail.co.uk. 01490 440427

Ionawr: Dim cyfarfod

Sadwrn Chwef 1: 2.00 p.m. yn Swyddfa Stad Rhug. Adroddiad cynnydd, cynllunio ac ymchwil.

Sadwrn Mawrth 1: 2.00 p.m. yn Swyddfa Stad Rhug. Adroddiad cynnydd, cynllunio ac ymchwil.

Cangen Meirionnydd

Cynrychiolydd: john@thetownsends.org.uk 01341 430262

Llun Ionawr 13: 9.30-4.30 yn Archifdy Dolgellau. Adroddiad cynnydd, cynllunio ac ymchwil

Mawrth Chwef 18: 10.30-12.30 yn y Pengwern Arms, Llan Ffestiniog. Cynllunio ymweliadau'r dyfodol, arddangosfa yn y Pengwern Arms ddiwedd Mawrth/dechrau Ebrill, y diweddaraaf am yr ymchwil.

Gwener Mawrth 14: 2.00 p.m. ymweld â Chae'r March, Llanfachraeth. Taith, adroddiad cynnydd a chynllunio.

EWCH I'N GWEFAN

www.datinggoldwelshhouses.co.uk Manylion gan Ysgrifennydd y Grŵp: Margaret Dunn 01766 890550 /

brynbedd1@gmail.com.

Wednesday **January 22**: Afternoon visit to Ty Gwyn, Barmouth. C15-C16 possible tower house.

Saturday **February 22**: Afternoon visit to Hengoed, Bontuchel, Ruthin. Mid C15 cruck hall house.

Tuesday **March 4**: Afternoon visit to 11, Castle Street, Conwy. Mid C15 urban hall house. [Max 12](#).

EXTRA: "From Criccieth Castle to Penarth Fawr, the architecture of late Medieval Wales" by Richard Suggett, RCAHMW, at 7.30 p.m. on Wed 12 February in Capel y Traeth Vestry, Criccieth. Small charge. Book with Peter Masters: 01758 750322 / datinggoldwelshhouses@gmail.com.

BRANCH SPRING MEETINGS 2014

£2 is usually collected at meetings for branch funds.

Anglesey / Caernarvonshire Branch

Rep: Peter Masters 01758 750322

datinggoldwelshhouses@gmail.com

Fri Jan 17: 2.00 p.m. at Gwynedd Record Office, Caernarfon. "Help with Researching Houses & Families" with J Dilwyn Williams.

Fri Feb 14: 2.00 p.m. visit to Plas Tirion, Llanrug.

Wed Mar 5: 2.00 p.m. Beaumaris guided town walk, including house visits, led by David Longley.

Conwy Branch

Rep: tonyscharer@gmail.com / 01690 760504

Fri Jan 24: 9.30a.m. at Llandudno Record Office. Guided tour, progress update, planning & research.

Mon Feb 17: 10.00 a.m. at Ty Hŷll (Ugly House) on A5. Tour, progress update, planning & research.

Thurs Mar 6. 1.30 p.m. at Conwy Falls café. Visit to Fedw Deg, Penmachno + meeting for progress update & planning

Denbighshire Branch

Rep Janice jadale22@hotmail.co.uk. 01490 440427

Jan: No meeting

Sat Feb 1: 2.00 p.m. at Rhug Estate Office. Progress update, planning & research.

Sat Mar 1: 2.00 p.m. at Rhug Estate Office. Progress update, planning & research.

Merioneth Branch

Rep: john@thetownsends.org.uk 01341 430262

Mon Jan 13: 9.30-4.30 at Dolgellau Record Office. Progress update, planning & research.

Tues Feb 18: 10.30-12.30 at Pengwern Arms, Llan Ffestiniog. Plan future visits, display at Pengwern Arms late March/early April, research update.

Fri Mar 14: 2.00 p.m. visit to Cae'r March, Llanfachraeth. Tour, progress update & planning.

VISIT OUR WEBSITE

www.datinggoldwelshhouses.co.uk Details from the Group Secretary: Margaret Dunn 01766 890550 / brynbedd1@gmail.com.

GRŴP DYDDIO HEN DAI CYMREIG NEWYDDION MEIRIONNYDD

Mae Cangen Meirionnydd wedi ymchwilio i un ar ddeg o dai, yn ardal Maentwrog a Ffestiniog yn bennaf. Cyhoeddir y canlyniadau bellach ar wefan y Grŵp Dyddio Hen Dai Cymreig. Yn ddiweddar penderfynwyd rhannu ein Cangen yn ddwy uned (ond gan ddal i gyfarfod fel un Cangen) – un i barhau â'r ymchwili yng ngogledd Meirionnydd a'r llall i ddechrau ymchwilio yn ne'r sir. Bydd yr uned ogleddol yn parhau i ganolbwyntio ar Ddyffryn Maentwrog a Chwm Cynfal lle mae nifer eithriadol o dai o'r 16^{eg} ganrif a hefyd yn ardal Trawsfynydd; tra bydd yr uned ddeheuol yn datblygu ymchwil cynharach a ddarganfuwyd yn Archifdy Dolgellau mewn perthynas â ffermydd a oedd yn bodoli yn 1592 ym mhlwyfi Talybont a Llangelynnin a'r cyffiniau.

Mae ymchwilio i hen dai yn hobi hynod ddiddorol a boddhaol a dyma farn bersonol dau o aelodau Meirionnydd yn ogystal ag un perchennog am eu hymwneud ag ymchwilio i dai: “pan wnaethom ni brynu Bron Goronwy, Llan Ffestiniog, roedd y tu mewn wedi'i orchuddio gan sawl tunnell o dafod a rhigol pîn, ac aethom ati i'w dynnu cyn gynted ag y cawsom ni'r goriadau. Pan welsom beth oedd o dan yr wyneb cawsom gryn syndod a dweud y lleiaf er ein bod yn gwybod eisoes fod trawstiau trawiadol yn yr atig. Roedd eiliadau arbennig pan ddadorchuddiwyd y lle tân anferth, y paneli coed derw a'r lloriau llechi, ond adegau rhwystredig pan wnaethom ni ddarganfod, ar ôl wythnosau o gael gwared ar rwbwl, fod y grisiau wedi eu tynnu allan. Rydym yn ddiolchgar iawn i'r Grŵp Dyddio Hen Dai Cymreig, Dinah yn enwedig, am yr holl waith y maen nhw wedi'i wneud ar y tŷ. Mae'n siwrnai ddiddorol, ac mae'n rhoi boddhad mawr inni o wybod ein bod yn berchen ar ddarn bach o hanes”.

Elaine Roberts – perchennog

Bron Goronwy

“Pan wnes i ymuno gofynnwyd i mi dilyn hanes Bron Goronwy. Roedd ein Prosiect Dendrocronoleg wedi'i ddyddio i 1531 – dyddiad cynnar ar gyfer tŷ nodweddiadol o'r math

Eryri. Er bod y grisiau tro simnai wedi mynd, roedd llawer o'r nodweddion eraill yn dal i fod yn bresennol.

Roeddwn i'n gwirioni ar hel achau'n barod ond doeddwn i erioed wedi gwneud hanes tŷ o'r blaen. Mi wnes i ddechrau gyda data cyfrifiadau i ddechrau ac achau tenantiaid y cyfnod rhwng 1841 ac 1911. Yna daeth map degwm 1842 a'r darganfyddiad allweddol, oherwydd datgelodd hyn mai'r perchnogion oedd y teulu Bankes o Neuadd Sychdyn, Yr Wyddgrug, Sir y Fflint. Yn Archifdy Sir y Fflint mi wnes i ddarganfod trysorfa o gofnodion ar gyfer y teuluoedd Bankes a'r Wyniaid a hefyd perchnogion diweddarach Bron Goronwy; y Fletchers.

DATING OLD WELSH HOUSES GROUP MERIONETH VIEWS

The Merioneth Branch has researched eleven houses mainly in the Maentwrog and Ffestiniog area. The results are now published on the DOWHG website. Recently we decided to split our Branch into two units (but still meeting as one Branch) – one to continue to research in the north of Merioneth, the other to start research in the south. The northern unit will continue to focus on the Vale of Ffestiniog and Cwm Cynfal where there are an exceptional number of 16th century houses and also in the Trawsfynydd area; while the southern unit will build on some earlier research found in Dolgellau Record Office into farms in existence in 1592 in and around the Talybont and Llangelynnin parishes.

Undertaking research into old houses is a fascinating and rewarding hobby and here are the personal views of two Merioneth members and one owner on their involvement in researching houses: “When we bought Bron Goronwy, Llan Ffestiniog, the inside was covered in several tons of pine tongue and groove, which we started to remove as soon as we got the keys, when we saw what was beneath we were quite surprised to say the least even though we already knew there were impressive beams in the attic. There were wonderful moments when we uncovered the huge fire place, oak panelling and slate floors, but frustrating times when we found out, after weeks of removing rubble, that the stairs had been removed. We are very grateful to DOWHG, especially Dinah, for all the work that they have done on the house. It is an interesting journey, and is very satisfying knowing that we own a little bit of history.”

Elaine Roberts – owner

“When I joined I was asked to do the history of Bron Goronwy. Our Dendrochronology Project had dated it to 1531 - an early date for a typical Snowdonia house. Although the chimney spiral staircase had gone, many of the other features were still present.

I was already addicted to genealogy but I had never done a house history. I started with the census data and the genealogy of the 1841-1911 tenants. Then came the title map of 1842 and the breakthrough, because this revealed the owners to be the Bankes family of Soughton Hall, Mold, Flintshire. At Flintshire Record Office I found a treasure trove of “records for the Bankes and Wynnes families and also the later owners of Bron Goronwy; the Fletchers.

“Mae gen i bellach ffeil sy'n 4" o drwch ac atgofion am nifer o oriau hapus a dreuliwyd mewn archifdai, eglwysi a mynwentydd yn Sir y Fflint, Sir Ddinbych a Sir Feirionnydd ac ar y We. Mi wnes i wirioneddol fwynhau'r gwaith yma; fe wnaeth fy swyno a gwneud i mi deimlo'n rhwystredig hefyd oherwydd, hyd yma, dydw i ddim wedi darganfod unrhyw beth am y tŷ rhwng 1531 ac 1611 ac mae sawl cwestiwn yn ymwneud â theuluoedd y Bankes a'r Wyniaid na chefais ateb iddynt.”

Dinah Pickard - ymchwilydd.

“Allwch chi roi coel ar ddyddiad ar adeilad? Nid bob amser. Mae **Brynmaenllwyd**, tŷ fferm hir, isel yn Nhrawsfynydd, yn edrych yn annedd digon distadl, a gan mai'r dyddiad 1889 sydd uwchben y drws efallai nad yw'n ymddangos yn hen. Fodd bynnag mae nodweddion ar y tu mewn yn awgrymu'n wahanol. Mae dyddiad blwyddgylch yn profi iddo gael ei adeiladu yn y 1580au, nid yn y 1880au pan gafodd ei adnewyddu.

Brynmaenllwyd

“Roedd yn eithaf mawreddog yn wreiddiol, yn gysylltiedig â'r Lloyds o Riwgoch gerllaw. Roedd Siryfion Meirionnydd ar ddwy ochr i deulu Elizabeth Nanney, a gyrrhaeddodd fel priodferch yn yr ail ganrif ar bymtheg. Ond wrth i foneddigion lleol gael eu disodli gan landlordiaid absennol ar stadau cynyddol fawr, datblygodd canghennau llai eu teuluoedd yn denantiaid fferm cyffredin. Daeth y tŷ'n gartref i iwmyrn, a berchid yn eu cymuned ac a weithiai'n galed i fagu gwartheg a defaid. Yn y bedwaredd ganrif ar bymtheg, y perchennog oedd un o hoelion wyth cymuned Methodistiaid Ffestiniog, sef David Llewellyn Lloyd, y bu ei dad yn cadw'r Oakeley Arms, yna Siryf arall ym Meirionnydd, Richard Henry Wood, cyfalafwr Uchel Eglwysig o Loegr. Ar eu cerrig beddi disgrifir y ddau yn rhai duwiol. Syndod felly oedd darganfod fod Wood, a oedd yn eithriadol o gyfoethog, wedi codi hawliau cloddio aur hapfasnachol ar y fferm!

Elfen arall annisgwyl oedd llythyr a anfonwyd o Frynmaenllwyd yn y 1840au i berthnasau yn America. O ganlyniad i hyn cysylltwyd â disgynyddion y teulu yng Nghanada, a darganfuwyd fod aelod o'n grŵp ni yn perthyn. Efallai mai'r pleser mwyaf, er hynny, oedd dod â chymdogaes yn ei hwythdegau i ailymweld â'r tŷ yr oedd hi'n ei gofio o'r 1930au, gan uno ddod a heddiw yn ei stori hir”. *Paula a Michael Burnett, perchnogion ac ymchwilydd*

**NADOLIG LLAWEN a BLWYDDYN NEWYDD
HEDDYCHLON**

“I now have a file 4" thick and a memory of many happy hours in record offices, churches, and graveyards in Flintshire, Denbighshire and Merionethshire and on the web. This work has been truly enjoyable, enthralling and also frustrating because, as yet, I have found nothing about the house between 1531 and 1611 and there are many unanswered questions about the interactions and marriages involving the Bankes and Wynnes' families.”

Dinah Pickard – researcher.

“Can you trust a date on a building? Not always. **Brynmaenllwyd**, a long, low Trawsfynydd farmhouse, looks quite a humble dwelling, and with the date 1889 above the door it might not seem old. Internal features, however, suggest otherwise. Tree-ring dating proves it was built in the 1580s, not the 1880s when it was renovated.

Taltreuddyn Mawr

“It had quite grand beginnings, associated with the Lloyds of Rhiwgoch nearby. There were Sheriffs of Merioneth on both sides of the family of Elizabeth Nanney, who arrived as a bride in the seventeenth century. But as local gentry were replaced with absentee landlords of ever bigger estates, the lesser branches of their families became ordinary tenant farmers. The house became home to yeomen, respected in their community, working hard raising cattle and sheep. In the nineteenth century it was owned by a pillar of Ffestiniog's Methodist community, David Llewellyn Lloyd, whose father had kept the Oakeley Arms, then by another Sheriff of Merioneth, Richard Henry Wood, a High Church capitalist from England. On their gravestones both are described as saintly. It was surprising, then, to find that the super-rich Wood took out speculative gold-mining rights on the farm!

Another surprise was a letter sent from Brynmaenllwyd in the 1840s to relatives in America. This led to contact with the family's descendants in Canada, and to the discovery that a member of our group was related. Perhaps the best treat, though, was bringing an octogenarian neighbour to revisit the house she remembered from the 1930s, uniting past and present in its long story.” *Paula and Michael Burnett – owners & researchers*

**A HAPPY CHRISTMAS & a PEACEFUL NEW
YEAR**